

Parlementaire Pavlov

Peter J. van Koppen

Hier komt de conclusie, dat scheelt lezen: ons parlement grossiert in algemene maatregelen ter bestrijding van beperkte problemen die daarmee bovendien niet worden opgelost. En passant worden onze burgerlijke vrijheden aan parlementaire grillen opgeofferd.

Zo heeft de minister van Justitie de parlementaire handen op elkaar gekregen voor een rare algemene maatregel: het afschaffen van de *ne bis in idem*-regel. Dat is een fundamentele regel in ons strafprocesrecht. Het strafprocesrecht is er niet om criminaliteit te bestrijden. Dat is er om ervoor te zorgen dat de overheid op een beschaafde manier met de burgers omgaat, of ze nu schuldig zijn of onschuldig. De overheid moet daarom bij de rechter te rade als hij een burger strafrechtelijk wil aanpakken. Pas na een veroordeling door de rechter mag de straf worden uitgevoerd. Maar het louter vervolgen van een burger heeft ook een strafeffect; opgepakt worden, verhoord worden, in voorlopige hechtenis worden gehouden, het is allemaal geen lolletje. Daartegen is de *ne bis in idem*-regel: als de rechter iemand van een misdrijf heeft vrijgesproken, mag de overheid die burger daarmee niet blijven lastig vallen.

Maar stel nu dat iemand is vrijgesproken van een moord en daarna komt het definitieve bewijs dat hij toch de moord pleegde? Moeten we dan niet de *ne bis in idem*-regel overboord gooien? 'Ja', roept de Tweede Kamer vol enthousiasme en in koor. Dat moeten de Kamerleden geroepen hebben voordat zij erover nadachten. Ten eerste kan men zich in gemoede afvragen waarom de vrijgesprokene eerst door het openbaar ministerie met ontoereikend bewijs is vervolgd. En ten tweede is het de vraag hoe vaak dit nu relevant zou kunnen zijn. De voorstanders komen, naast een enkel Engels voorbeeld, niet verder dan één Nederlandse zaak. Het gaat om de Aldi-moord (Ridderkerk, 2001) waarin onder de nagels van het slachtoffer DNA-materiaal is gevonden dat matcht met het DNA van de verdachte. Het DNA-profiel onder de nagels was niet volledig en dus was de *random match probability* – kort gezegd: de maat die aangeeft hoe sterk het DNA-bewijs is – slechts 1 op 100.000. Bij hernieuwd onderzoek, maar na de vrijspraak van de verdachte, werd een volledig profiel met een *random match probability* van 1 op 1 miljard gevonden. Nu was er wel sterk bewijs, vond men. Maar heren juristen: DNA met een *random match probability* van 1 op 100.000 is al ontzettend sterk bewijs, sterker dan men ooit met getuigen kan bereiken. De conclusie moet dus zijn: deze verdachte is vrijgesproken niet omdat het bewijs er niet was, maar omdat de rechters aan het slapen waren. En deze zaak met slapende rechters is tot nu toe het enige argument gebleken om een fundamentele regel van ons strafprocesrecht overboord te gooien. Zo gaat dat in ons parlement.

Zo lijkt het ook te gaan met de gevolgen die gegeven worden aan de tragische, maar zeldzame moorden op kinderen als Rowena Rijkers (het Meisje van Nulde, 2001), Savanna

(2005) en Géssica Gomes (het Maasmeisje, 2006). De jeugdzorg heeft de gezinnen van die meisjes niet goed genoeg in de gaten gehouden, vindt de politiek. Of die conclusie in deze individuele gevallen nu wel of niet juist is, men verbindt hieraan de consequentie dat gezinnen nauwlettend gevolgd moeten gaan worden. Welke gezinnen? Nou de gezinnen waar problemen te verwachten zijn. Maar dat stuit weer op twee nieuwe problemen. Ten eerste hebben we helemaal niet het gigantische aantal hulpverleners dat daarvoor nodig zou zijn. Ten tweede vergt dit niet *Big Brother is Watching You*, maar *Big Brother komt Permanent bij u Logeren*.

Dus kiest men voor een algemene maatregel: van elk kind moet een elektronisch dossier gemaakt worden met allerhande gegevens over het kind. Er is enig verzet tegen dit voorstel, bijvoorbeeld van de wethouders van de grote steden: zij vinden dat er nog véél meer gegevens over elk kind in het dossier moeten, zodat het kind – en dus het complete gezin – geheel transparant wordt voor de overheid. Er is ook verstandig verzet, maar dat is uiterst beperkt, namelijk alleen door psycholoog Jos Lamé, directeur van het Rotterdamse Riagg. Hij noemt het voorstel stalinistisch en megalomaan.

Lamé heeft gelijk. Hij legt uit dat uitzonderlijke situaties als de moorden op Rowena, Savanna en Géssica niet voorkomen kunnen worden door naast elke ouder een hulpverlener te zetten. Hij legt ook uit dat zo'n elektronisch kinddossier vooral veel administratie zal veroorzaken. Want stelt u zich eens voor: elk kind wordt in de gaten gehouden en dat gaat in veruit de meeste gevallen om kinderen waarmee niets aan de hand is. Al dat geadministreer over probleemloze gezinnen zal vooral het zicht op de echte problemen ontnemen en niet leiden tot betere hulp aan probleemkinderen en hun ouders.

Ondertussen lijkt het elektronische kinddossier niet meer te stoppen. Enige discussie mag niet gevoerd worden. Sterker: de Rotterdamse gemeente wil de subsidie van Lamé's Riagg intrekken als hij zijn mond niet houdt. Het elektronisch kinddossier moet er komen. O ja, en het moet ook nog volgens internationale verdragen, alsof je dan niet meer hoeft na te denken.

Laten wij psychologen als Lamé koesteren. Hij staat pal voor zijn klanten en als één van de weinigen pal tegen de oprukkende overheid. Die rukt zo op, omdat de Tweede Kamer slechts één soort Pavlov-reactie kent: algemene maatregelen, en de kamerleden zijn inmiddels geheel vergeten dat ze er vooral zitten om de vrijheid en het welzijn van de burgers te verdedigen. Laten we hopen dat het denkende deel van het parlement, de Eerste Kamer, zal ingrijpen en de *ne bis in idem*-regel handhaaft en het elektronisch kinddossier naar de prullenbak zendt.

pvankoppen@nscr.nl.

